

Iekam Annele nedzīvoja Iļenos, viņa arī neko nezinaja no laika. Viņai priekša bij tikai rožainas miglas, no kurām izpeldēja brīži un mirkli ka zeltoti torņu gali, izdzīvojas, izplaiksnijas brīnišķa mirdzuma un atkal nogrima miglās. Bet iebraucot Iļenos, Laiks piesēja pavadīenu pie pēdēja ceļa rādītāja un nu tikai ritināja laukā no sava liela kamola dienas un naktis, vasaras un ziemas, nedēļas un mēnešus, mēnešus un gadus. Dažreiz Laiks aizskrēja ar saviem ka ar putna spārnēm, dažreiz tas gulēja smags un nekustīgs kaulos kā liela guļa. Bet ko viņš pārņēma, to tas vairs neatdeva, ko aizveda, tas vairs neatgriezās.

Ta kādreiz no Aķu puses katru sestdienu bij steigusies mājā Liziņa. Tagad viņa dzīvoja Jelgavā. Bet bieži, kad pienāca sestdiena, Annele, kā citkārt, iegrimuse logā, skatījās tālumā un gaidīja. Viņa gribēja, lai Liziņa nakti. Lai nebūtu vairs starpā ta laika, kas aiznesis mūsu uz citu pusī. Viņa gribēja lai būtu saraustīti Laika pavadīeni un tos varētu aizmest prom. Un tad viņa vairs nebija Liziņa varēja nakt. Gauži, lūgtin lūdzas meitene saliktām rokām šukstēdama: "Liziņ, nāc! Liziņ, nāc!" Aizvēra acis un domāja: "Kad nu atdērišu, celiņš vairs nebūs tukšs un melns. Liziņa nāks, tepat kā agrāk."

Bet labaki bij redzēt Liziņas ar aizvērtām acīm. Tad viņa nāca kā vējš, smaidīdama, savā kurvītī vicinādama, kā citkārt. Un tad jau viņa bij istabā. Viss palika gaišs un silts. Tēvs smaidīja, mātē, visi ļaudis. Un tad akal jau viņas abas skrējā pa lauku, ziemeļos Liziņa to nesa pāri kumpenam, vasarā tas bij mežā, skaļājas putnu balsis, puķes. Un rūnāja, rūnāja abas. Sirds palika viegla. Atšķetinājas kā samezģlojies kamoliņš.

Bet citas reizes, kad bij nevarīga Anneles iedomu spēja, viņa neraz

labāk negāja pie loga. Nemīloja vairs šo vietu. Viņa zināja, lai skatījās cik gribēja, celiņš paliks tukšs, tukšs. Liziņa vairs nekad nenāks no tas puses. Tas laiks bij aizgājis.

Annelei likās, ka laiks ir divējāds: balts un melns. Agrāki laiks ir bijis arvien balts, tikai retumis ar nelielleiem melniem raibumiņiem, tas bij tādās reizēs, kad dabūja bārienu, vai arī duncku par kādu padarīšanu, ko liemie sauca par nedarbu. Nu lai viņi arī to sauca kā saukdami, liela bēda par to nebij. Pastāvēja kādu laiku kaktā, jo pret parspēku nekā cita nevarēja iesakt, nosūkstīja sāpi, izbīrdināja asaru rūgtumu, pasviedās uz vienu kāju, uz otru un laiks bij atkal balts un spožs kā pati balta saulīte. Bet nu vairs tā nebij. Dažreiz laika melnie raibumi izlaidās pari mirkliem brīžiem, pari stundām. Un dažreiz Anneli mocīja kāda neatlaidīga un neatdzenama doma, kas jautāja pie šāda vai tāda gadījuma vai notikuma: Ja, bet diezi kā tas isti ir? tā itkā aizrādīdama, ka lietas un notikumi nav tādi vien, kā tie rādaas acīm, bet ir arī vēl citādi skatāmi, vai jaušāmi, tā kā tie nemaz acīm nerādas. Un tā viņai arī dažreiz likās, ka cilvēki runā citādi, nekā viņiem vajadzētu runāt, un dažreiz smejas, kad pavisam nebij ko smieties. Tad viņi varēja ar smiekliem vaigā otram pateikt tādas vārdus, ka tas otrais no dusmam, no īgnuma, no sāpēm līdz asarām bij satriekts. Sevišķi to darīja sievas viena otrai, kad tās piepeži, kā no zilām debsīm, sāka bārties un teikt nelāgaxvārdus nelāgus vārdus. Neizprotams bij, ka cilvēki zaimoja un kaitināja viens otru itkā sava prieka dēļ. Bet kas tas bija par prieku, kas nenāca no tā, ka patīk, tik gauži patīk saule, puķes, putni, mežs, Liziņa, vecmāmiņa, tēvs un visi citi mīļi, mīļi cilvēki, bet patīk turēt dusmas un bārties, to Annele nesaprata. Tas laikam arī tad bij tāds melns prieks. Tāds prieks, kas ne-

darīja labu.

2
1

Darbs Annelei tagad bij tikpat kā lielājiem itka dienišķa maize. Vasaru jau otru so bij jāatīet trešā ganu diena un kā no rudenā to atkal iecēla pērnajā vietā pie spoļišu spolēšanas. Bez tam vēl bij vasarā kā ziemā tādi darbi, kas bērniem veicami, kā: ravēšana, zaļu plūkšana, lapu šķīšana, adīšana, šūšana, vilnas plucinašana un kāršana, Darbs jau nebij par sliktu. Katru jaunu jau sāka ar lielu, ~~karstgriku~~ karstu gribu, bet kas nebij patīkams, tā bij tā apnicīgā klātsēdēšanas tādām darbam, vēl arvien un arvien, kad domās tas jau bij vai simtkārt padarīts izdarīts un nobeigts. Domas nevarēja samierināties ar roku gauso gaitu un dažreiz domas tās aizmirsa, rokas aizskriedamas tālu, tālu, citu, jaunu pasaulu klajumos. Tad: sitiens pa plecu. "Kur tavas domas, meiten? Vai tā vajag strādāt?" Domas tad gan kā zibens atskrēja atkal atpakaļ pie rokām, izlaboja roku kļādu, bet viņam sāpēja sitiens, viņas palika skumjas, skumjas. Domām bij daudz darba, viņam bij ^{jāveido} ~~jāredz~~ jaunas pasaules, bij jāpiepilda tās daždažādiem tēliem, viņas nāca un gāja, viņas ņēma savu pašu vaļu, ko Annele tur varēja darīt, ja viņas dažreiz aizvada citu ceļu nekā to, kurp tā sūtīta, ja viņas izsvieda ko no rokām, vai lika aizmirst to, kas lielājiem bij tik visai svarīgs. Tai laikā viņai ļoti bieži atgadījās, ka tā pie savas miesas izbaudīja jūtīgu atgādinājumu: nevajaga domāt, nevajaga sapņot. Ja tāds atgādinājums nāca no mātes, tad tas dažreiz sāpēja gauži. Kā māte tā varēja darīt? Kā varēja viņu sodīt par kaut ko, par ko tā nejūtas vainīga? Tad māte likas kā tālāk atgājušē, kā svešāka palikuse. Viņa laikam nekā nezināja par Anneles domām, ^{dažreiz} Ne, laikam nezināja, vis. Jo bieži, kad Annelei tīri nevilus paspruka laukā no domu virknes kāds jautājums, vai izteiciens, par kuŗu lielie dažreiz sirsnīgi smējās, vai arī paraustīja plecus, no mātes viņa dabūja

2.

par to bārienu, vai pat pļauku: citā reizē lai tik muļķīgi nerunānot. Tas bērnu stipri iebiedēja. Netikvien viņa sāka rūpīgi slēpt savas domas un spēles no lielājiem, bet sāka arī sajūst, ka tai dara pāri un taisnītie, kas ir vistuvākie. Kad viņu nosodīja, tad tā domāja, lielle soda ir tādēļ, ka lielājiem vara sodīt, vienalga vai tāds sods pelnīts vai nepelnīts, un tādēļ tas jāizcieš, bet nekad neraudāja, netielējās un nelūdzās lai sodu atlaiž. Par to Anneli teica spītīgu. Citi bērni arvienu raudot un lūdzoties, bet viņa ne. Bieži citas sievas gulēja Anneles mātei ausīs ka no tās meitenes viņa liela prieka nepiedzīvošot, tā nemšot pate savu galvu, jo nemaz tāda neesot, kā citi bērni. Tas pamudināja mati vēl stingrāki raudzīties uz to, lai Anneles mazais dzīvības kociņš nelaistu liekus dzinekļus un neplestos nepiedienīgā kuplumā un spītībā. Kaut kas jau nu Annelē bija, kas gāja viņa ar lielo pasauli, bet pašai viņai likās, ka tai nemaz nebij spītu, pate viņa bij bēdīga par to, ka tā nav tāda, kā citi bērni, viņa bija tāds mazs nieciņš, kas tikai gaidīt gaidīja, lai pamet tai ar mazā pirkstiņu, lai pasmaida pretī un tūlīt viņa bas pie mātes kakla, pie mātes sirds.

Bet mīlīnāties ar bērnu, novērot viņu, iedziļināties viņa pasaulē, kas to deva darba ļaudīm? To tik varēja bagātnieki, varēja kungi savās lepņajās pilīs un savā lielajā vaļā.

Liziņas gaišumiņa trūka Iļenos, bet arī jautrā Karlīne bij palikusi mazrunīga un mazsmaidīga. Un vienreiz, ieejot vecmamiņas kambarītī, Annele redzēja tur stāvam Karlīni sarkani noraudātām acīm.

Nekad nebij vēl redzēta raudam priecīga un smukā meita.

"Kāpēc Karlīnei jāraud?" meitene bažīgi jautāja.

Ne tūlīt atbildēja vecmamiņa. Viņa aiztaisīja paprieks lielo dziesmu grāmatu, to grāmatu, kas tikai bij viņai vienai, ar skaistu garēnu bil-

dīti katras dziesmas sakumā, ar loču likumiem un viju vijumiem izpušķotu pirmo dziesmas burtu un arī ar citiem burtiem tik lielām, ka varēja ap-
taustīt rokam, atlika grāmatu plauktā un tad tik teica:

"Karlīne ar Ingu taisas iet pie mācītāja."

Kāpēc Karlīnei bij jāiet taisni ar Ingu pie mācītāja, meitene nesa-
prata, bet ka bij tādā gadījumā jāraud, par to viņa vairs nebrīnījās, jo
visi, kas teicās iet pie mācītāja, mēdza raudāt.

Tomēr Annelei bij nez kāpēc Karlīnes žēl. Žēl tā laika, kad viņa bij
smējīga un skaļa, kaut arī bieži ķircināja Anneli.

Daudz kā bij žēl. Daudz kas sāpēja.

Tas bij tas melnais laiks, kas bieži spiedās starp rožaini balto.

"Ko tā meitene tāda?" daudzreiz jautāja lielie.

"Vai tev kas sāp?" jautāja māte.

Ko nu Annele varēja pateikt kas sāp.

"Tu audz. Tad jau sāp šur un tur. Vienā locēķī, otrā. Tas viss no
augšanas."

Iļenos vairs tā nebij kā agrāk. Kaut kas taisījās pargrozīties. Un
Annele tumši nojauca, ka tas stāv sakarā ar viņiem visiem un arī ar tē-
voci Ansi.

Tēvocis Ansis bij Iļenu saimnieks un vecmāmiņas jaunākais dēls.
Katris vecākais, kad bij parlaists ložu laiks, bij izgājis no mājām pat
labu jaunākajam, jo kas saimnieks, tam nevajadzēja tos laikus iet krie-
vos. Un lai glābtu no krievos noņemšanas, katris darīja priekš savējiem
ko spēja, ja, daudz vairāk, nekā kad tie būtu jāglābj no slimības vai pat
nāves. Tā Iļenos mainījies vienam pēc otra vecmāmiņas dēliem, beidzot
bij palicis par saimnieku pats jaunākais.

Annelei attiecības ar tēvoci Ansi jau kopš paša pirmā laika nebij

visai draudzīgas. Pie pirmās sastapšanās, kad viņa bij atbraukusi no Kaltiņiem, tēvocis, to ieraudzīdams, bij izplētis rokas, itkā pārsteigts iesaukdamies: "A, tur jau patlaban ir atbraukusi tā mana līgava! Na, nāc šu, nāc šu!" un bij mēģinājis meiteni saturēt un nomutēt, bet Annele bij klieguse, skrāpējuse, situse un, pasprukuse laimīgi vaļā, nekur citur patvēra nezinādama, zem gultas glābusēs. Nogaidījuse, kāmēr viss klusu, tā beidzot bij līduse drošā laukā, bet te nō kādas paslēptuves tai bij atkal uzbrucis tēvocis, pacēlis to savās lielajās stiprējās rokās un nobūcojis, neskatoties ne uz kādu meitenes kliegšanu, vai pretošanos. Par to viņa, vaļā palaista, bij raudājuse un dīkuse vai veselu stundu, kāmēr māte, nezinādama šādas dīkšanas iemeslu, bet domādama tikai iespītēšanos, to bij ieraidījuse vēl dziļāk kaktā klusumā uz ilgāku pārdomu. No tas reizes Annele vairījās tēvoča, cik vien varēja, lai gan novērot, ko tas darīja, ko runāja, tai patikās visai daudz.

Tēvocis bij bieži ārpus mājas. Un kad mājā, tad reti dzīvoja viens, bet tad sabrauca pie ta viesi. Daudzreiz viņš arī tādus pārveda sev līdz. Teica: esot studenti. Visi bij jauni un līgsmi. Dzīvoja dažreiz dienām. Dzēra un dziedāja. Svešas dziesmas vācu mēlē, retumis latviski. Paši arī visādās mēlēs sarunājās. Vecmāmiņa tad vārija tēju trumuli pēc trumuja un cepa gaļu. Bet varēja nojaust, ka tie ciemiņi viņai nepatika, daudz reiz dzirdēja no viņas tādu vārdu, kā: bulduņi. Vairāk viņa nesacīja, bet tas pats viens vārds labs nebij. Viesu zirgus viņa lika nojūgt un pabarot. Ja tō nedarīja, viņi zviedza un kašāja zemi, nevarēdami sagaidīt savus braucējus. Bet daudzreiz braucēji izskrēja kā liela steigā. Tad vajadzēja uz karstām pēdām zirgus sajūgt un viņi aizlādās kā vēji, tēvocis līdz.

Daždažādus jaunus rīkus un traukus pārveda tēvocis, ko lietot saimniecībā. Vecmāmiņa viņus ieslēdza skapī un nekad neaizskāra. Viņai neva-

jadzēja nekādu tādu "bundžu".

Bieži, kad runāja par tēvoci Ansi, vecmāmiņa mēdza teikt: "Jauni laiki, jauna pasaule, es vairs to nesaprotu, bet lai jau dara, kā grib.

Anša iemīļoto izbraucamo zirgu vairāk glāstīja un baņoja, nekā citus, dudinādama: "Noskrien, noskrien to nabaga zirdziņu."

Tēvocis arvien bij steigā, visur ieradās pašā pēdējā brīdī, kad ~~sixti~~ citi bij nogaidījušies un uztraukušies līdz nabadzībai. Viņa dēļ, arvien tas bij pilns jaunu planu un nodomu. Mājas dienvidpusē tēvocis sāka rīkot lielu dārzu un gribēja to paplašināt ik ar gadu. Citi brāļi raustīja plecus.

Vai tas bez naudas izdošanas? Un ko tāds dārzs? Vai tas tev dos maizi?

"Tagad vēl protams ne. Bet reiz tas man var ienest lielu naudu," tēvocis atteica un stādīja tālāk.

Netikvien savu, bet arī citu saimnieku labību tas uzpirka un veda uz sudmalām, sabīdelēja miltos un šķūtēja uz pilsētu. Par to viņu citi saimnieki sauca par kupči.

Viņš pavadīja lielāko laiku pa pilsētām, pa krogiem un arī pa tiesām, jo pāvenieks tas bij liels. Iepērkot par dzimtu savas mājas, tas bij sanācis strīdā ar pašu grafu kādas tam šai gadījumā nodarītas pārestības dēļ un viņš nebūt no prāvas ar to neizvairījās un tik smējas vien, kad citi sacīja, ka būšot šajā prāvā lauzt kaklu.

Tēvoci bieži aicināja godoēt, sevišķi bērēs kā ~~izvadītāju~~ izvadītāju un slavēja, ka neviens mācītājs tik jauki neprotot runāt kā Iljens. Svētdienās, kad pātaros ~~lasot~~ sprediķi lasot iegulas istabā tāda miegainība, tēvocis pacēla acis no grāmatas un sāka runāt pats saviem vārdiem no galvas. Tad uzreiz bij visas sejas viņam pievērstas, visas acis platas. Klausījās kā bez elpas, asaram birstot. Viegli kā straume viņam plūda vārdi

un visiem tie bij saprotami, tuvi, daudz tuvāki, nekā macītāja vārdi, jo viņš zināja, kas katram sāp un kas katram dara prieku.

Bet kad Annele redzēja dažreiz pret vakaru stavam vecmāmiņu sētsvidū ilgi un pētam tālumū, kurā saredzams lielais ceļš, vai nekli klusi uzceļamies un kā ēna nostājamies pie loga, tad viņa zināja, ka tā gaida tēvoci Ansi un ka nēviens viņas bērns nedara tai tik daudz rūpju, ka šis lielais plat-pleču puisis.

Reiz, pret pavasari, tēvocis piesauca Anneli klāt.

"Nāc šu, meiten! Zini, kas nu būs? Nu, atmini, atmini! Nevari? Tad es tev pateikšu. Par lieldienām pārbrauks māsa. Nu! Tagad tsču tu man vari teikt paldies!"

Annele sasita rokas. Pietvika no liela prieka un laimes, bet paldiesu palika parādā. Tēvocia ari laikam tā negaidīja.

Pūpoļu svētdiens atnāca silta, silta. Kalpu klēts galā, saulītē, uz šaura koka soliņa, sēdēja tēvs, māte un vecmāmiņa. Viņi bij dziļās runās un izskatījās noskumuši. Ko lielie tur runā, bažīgi skatījās Annele. Māte tai klusi pamāja un kad tā, jautājoši, pienāca, ieņēma to klēpi, cieši sev pieglauzdama. Meitene bij mēma no laimīga pārsteiguma. Kur tāda reize bij gadījusēs! Viņa drīkstēja būt klāt un klausīties.

"Vai tad itnekādas izredzes nav vairāk? Vai tas tavs pēdējais lēmums?" vecmāmiņa jautāja, kā nespēdama kaut ko neticamū aptvērt.

"Mans pēdējais lēmums, māt. Šorit mēs ar Laukmali galīgi nolīgām. Pa Jurgiem jāiet," tā tēvs.

"Laukmalim gan būs labi. Es jau viņam tevi novēlu, jo tas tāpat mans bērns, kā citi, bet kas būs ar Iļeniem, ja tavas acis vairs nelūkos, kas te notiek?"

"Kā nu jūs runājat, māt, kas būs ar Iļeniem? Kas tad te par bēdu? Te

tak paliek par saimnieku ne kroplis, bet vesels cilvēks. Un pie tam gudris cilvēks."

"Tas nav bijis un arī nekad nebūs ārka gājējs. To jau tu zini."

"Kad būs jāiet, ies."

"Ne, ne, dēls! Ansis par daudz viegli audzis. Kamēr tu šē biji, tos gadus, viss gāja uz augšu, prieka bij redzēt. To laušanos, to strādāšanu, to neviens svešs nevar izvest. Bet tā ir jāstrādā, ja grib Iļenos dzīvot un maizi ēst. Mazam spēkam tie kalni nekā neizdod."

"Nu labi, labi, māt. Bet tā kā es šē strādāju, tā var tik strādāt tad, kad neviens starpā nēmaisas. Ansis to nedarīja. Bet rudeni tas taisas precēties. Kā tad būs, kad nāks svešs starpā, kas to lai zin? Bet par rūgtumu un par es negribu nevienam būt, sev ne un arī citiem ne."

"Lai nū lai, tas svešais kur tas svešais, bet tas ir tavas tēva mājas"

"No kuram es esu izgājis ar baltu spieķi rokā."

"Tiesa, bērns, tiesa," vecmāmiņa nopūtās. "Kad tas būtu gājis pēc manas gribas, tad tā nebūtu noticis, bet es nekā nevarēju darīt. Vai tu domā, ka tas mazumu manu sirdi grauž?"

"Un tie, kas varēja, kam vajadzēja ko darīt, tie nekā nedarīja. Brāļi bij devuši man mutes solījumu tikt pie mājām, pie iedzīves, jo viņi katris bij ņēmuši no tēva ligzdās savu pilno daļu, tikai es ne. Man nēdeva mantu, bet deva solījumus: kad vajadzēs, dabūsi. Un kad nu vajadzēja, kad gadījas pirmā vieta, kurū varēja paņemt, kas bij pirmie atrunātaji? Tikai brāļi. Tur nebij labi un nākošreiz atkal nebij labi un pēc nākošas tāpat. Tad es noskārtu, ka viņi mani atrunās no katras vietas, aiz bailēm, ka nav man jāsniedz palīdzīga roka, pēc taisnības jādara tas, kas viņiem Dieva priekšā pienāktos darīt. Tad es apslāpēju ilgošanos pēc sava zemes stūrīša

un liku prātu ar mieru. Ja viņi man arī būtu gribējuši palīdzēt, nekād šai ziņā vienprātības starp viņiem nebūtu bijis. Un sevis dēļ sacelt naidu brāļu starpā, to es negribēju."

"Tik jau tev ir tas bagātības, ka tas taisnais prāts."

"Ja, netaisnība man ir rūgta, un nebrīvība tāpat. Zem cita strādāt man būtu parāk grūti. Tāpēc es nodomāju+ iešū pie Laukmaļa viņa jauncelamās mājās. Darbs būs grūts. Nāksies plēsumu plēst, jo tur jau tikai kaila atmata, bet vai es tāds pirmais, vai būšu pēdējais? Vismaz man tur būs darba vaļa, darīt kā es par labu atrodu un nevis kād man kāds nāks ar neprātīgu pavēli, kuru dažreiz pašam kauns izpildīt. Ja, ka tur būs, es vēl nezinu. Pie Laukmaļa neesu vēl dzīvojis. Viņš ir taisnīgs. Verbūt būs tas labākais brālis. Un vēl viena lieta: turēsim vairāk lopu, pārdos vienū, otru mārciņu sviesta, lai iznāk tam zēnam tās augstas skolas. Ja, nu ko tur vispār vēl vairāk runāt. Tā ir nolemts un tam tā jābūt."

"Un verbūt tā arī ir labāki. Lai tad notiek Dieva prāts."

Vecmāmiņa cēlās un nevarēja pacelties.

"Smagas kājas," viņa smaidīja, "sēdot pavisam notirpušas. Tas ir tas pavasaris, kas kož kaulā."

Tēvs palīdzēja viņai un pavadīja to kalnā.

Māte nebij visu laiku sacījuse neviena vārda, tikai šād, tad acis noslaucījuse. Viņa arī tagad klusēja.

Tādu runu, kā starp tēvu un vecmāmiņu, Annele vēl nebij nekad dzirdējuse. Neziņā viņa skatījās no viena uz otru. Ko tas nozīmēja? Kas tad jau bij noticis? Kas vēl notiks?

"Vai tēvs ies projām no Iļoniem?" viņa jautāja ar izbailēm, kad tās ar māti bij palikušas vienas.

"Ne tēvs vien, mēs visi iesim."

"No Iļeniem?"

"Ja."

"No Iļeniem prom? Pavisam prom?"

"Ja, bērns, ja. Tagad pat, pa Jurgiem."

"Ne, ne!" Annele purināja galvu. "Nu tu gan stāsti jokus! Tu gribi mani mātīt, es zinu."

"Tu tak dzirdēji, ko runāja tēvs visu laiku? Vai tie bij joki?"

"Bet kā tad mēs varam aiziet no Iļeniem?"

"Vai tad tu domāji, ka mēs še varēsim mūžam dzīvot? Tās jau nav mūsu mājas. Mums nekur nav māju. Tu vari to dzirdēt. Esi jau diezgan liela. Pa Jurgiem mēs iesim prom."

Ja, tā tas bij. Viss tiesa. Tēvs nekad nedzina jokus un māte nebija mānījuse bērna. Annele dzirdēja to visu kā kaut ko tālu, tālu, bet saprast neko nesaprata. Nekad, nekad, nekad viņa nebūtu varējuse iedomāties, ka kādreiz ~~māxj~~ būs jāiet prom no Iļeniem.

Tēvs bij atkal pienācis un nosēdās uz sola.

"Nu tev arī sāksies grūtākas gaitas," viņš teica Annelei. "Katru dienu ganos."

"Kas tas nu par lielo ganu", māte žēloja, glastīdama meiteni, "knapi astoņi gadi. Un tad vēl tas lielais aitu bars, ko Laukmaļi atdzīt ganīt pa vasaru. Kā to apskraidīs tik mazas kājas?"

"Nav tik traki. Nevajaga baidīt ar darbu, kas nav vēl pierādījis ne savu grūtumu, ne vieglumu. Ganība liela, verstēm plaša, lauku un tīrumu, kas būtu sargājami, vēl pagaidām nav. Un mūsu bērns nav izlutināts. Pa mazumam jau pieradis pie darba. Nu kā tu domā, meiten? Vai varētu izkalpot par lielo ganu?" tēvs smaidīdams, bet itkā aiz smaidiem skumdams, paskatījās uz

Anneli.

Meitene nesamanīja ko atbildēt. Viss dzirdējais viņu samulsināja, satrieca. Kā viss bij nācis tik negaidot, kā jau sen nolemts un norunāts, ka nekā Annele vairs nevarēja grozīt, nekur izbēgt no tā, kas nāk, un ka viņai pašai jāva ieskatīties šais nākošos notikumos un viņa redzēja nākošo darbu nevis kā rotaļu, bet kā grūtu pienākumu, to visu viņa piedzīvoja pirmo reiz. Un viņai tas drīzāk izlikās kā sapnis, nekā patiesība.

"Ja, ko tur var darīt? Vai es ar vieglu sirdi eju prom no tiem pašiem īļeniem? Te stāvēja šūplis, te pagāja bērnība. Un tā paša mīļuma dēļ esu tos gadus še plēsies. Un vai ir patīkami pa katriem Jurgiem noārdīt savu ligzdu? Bet tāda nu ir tā dzīve!"

"Dzīve? Dzīve! Kas tā tāda ir, tā dzīve?" Annele kā izbijusēs pacēla galvu. Bet tēvs un māte itkā nesaprata viņas gautājošo acu, bet turpināja savu sarunu.

"Redz nu," teica māte, "varbūt, ja tu būtu paklausījis toreiz brāļiem, tev vairs nevajadzētu staigāt no vietas uz vietu, bet tev jau būtu pašam sava māja un iedzīve. Vai brāļi, kamēr bijī neprecējies, tev mazumu veda no vienas mājas uz otru, kur bij meitas mantinieces, lai tu izmeklētos, kur ieiet iegātnos. Bet tu negribējī. Paņēmi nabaga meiteni, tāpēc tas nu tā ir."

"Brāļi gribēja, lai es dzīvoju kā viņi to vēlās, nevis kā es pats gribu. Un es gribēju labāk ar tevi nabadzībā, nekā ar nemīlamu sievu liela mantā. Tu bijī krietna, skaista, tikuse darbos, ko man vēl vairāk vajadzēja."

"Un man toreiz ~~vā~~ ^{vēl} nemaz tāds prāts uz tevi nebij," teica māte ar tādu tālu, klusu smaidu.

"Vai tas tam bērnam jādzird?" tēvs bažīgs paliecās pret Anneli, itkā

gribētu to prom raidīt.

"Vai tas kas ļauns?" māte atjautāja pretī, pie tam pievilkdama bērnu vēl ciešāki sev klāt. "Es domāju, to, ko mēs runājam, var arī bērns dzirdēt. Ja, mans prāts stāvēja toreiz uz citu puisī un es gaidīt gaidīju, lai tu novērstos no manis un ieietu kaut kur iegātņos. Tadēļ es arvien vilcinājos un vilcinājos tev dot atbildi. Upesmuižā, kur mēs toreiz kalpojam, bij kāds puisis, varbūt tu atceries - "

"Jirgens?" tēvs izbrīnīts iesaucās.

"Tas pats Jirgens. Viņš bij par tevi gaišāks no vaiga un uz visādiem niķiem."

"Zinu, zinu. Vieglis!"

"Vai jauns to vēro. Man viņš patika. Bet vecāki brīdināt brīdināja. Ko nu Jirgens, pasaules gājējs. Neviens ne zināt nezinot, kādu tas ļaužu. Šodien te, rītu tur. Bet Iļenu dēls, tas esot visu mutē kā krietnis cilvēks, pie tāda vīra es būšot arvienu maizi paēduse. Un tā - vai nu vecāku padoms, tava nesatriecināma uzticība, Jirgena vējainība - vai arī viss kopā - nezinu, kas tur isti bij vainīgs, ka mans prāts sāka grozīties, bij jau grozījies, iekam es pate to nojaudu. Un tā, kādā pavasara dienā, vēlaku vēl kā tagad, kad jau ievas ziedēja, esu kādu svētdienu pie vecākiem, mežsargos un dzirdu leļās, kā skan mežs, dzirdu, kas tur nak dziedādams. Tik jauki, jauki skanēja tava balss! Un tad man uzreiz nokrita kā zviņas no acīm: cik krietnis un labs bij tas cilvēks, kas tur tā dzied. Un ka nav vis nekur labāka. Un tajā pašā reizē es noņemos: iešu pie tevis."

Annele sāka šņukstēt. Visi šie nedzirdētie vārdi viņai bija kā pārsmaga nasta, kuŗu kaut kā grūbējās atvieglot.

Māte apklusā, itkā nobijusēs, varbūt tomēr nebij labi visu to runāt bērna klatbūtnē.

Tēvs ieņēma meiteni klēpī.

"Ko tu raudi, bērns? Mēs visi vēl esam kopā. Dzīvi. Vesali. Dzīve mums priekšā. Gan Dievs palīdzēs, gan viss būs labi." Un lielām starojošām acīm noskūpstīja bērnu.

Pēc tam arī māte to noskūpstīja, apņēmusē mīļi viņas galvu.

Tie bij kā kādi nepiedzīvoti un nedzirdēti brīnumi.

No mājas durvīm vecmāmiņa ūjināja tēvu. Tecīgiem viņš uzskrēja kalnā, paklausīgs kā bērns. Bet māte vēl necēlas no sola. Viņa liekas kaut kur tālu būt ar domām.

"Ko jūs abi darījat tai Upesmuižā?" jautā meitene.

"Ak tai Upesmuižā? Tēvs tur bij par priekšsaimnieku, bet es pie istabām. Man tā pat kā viņam pavisam jaunai bij jāiet no mājas, jo vecākiem bij tik kā tā mazā mežsargu vieta un mēs daudz bērnu. Kalpošana Upesmuižā bij mana pirma un pēdējā. Kungi bij pēc cilvēkiem, ne tā kā citi vacieši, un man neviens darbs nebij par grūtu. Tad arī nebij ko sūdzēties. Abus mūs nebūtu gribējuši laist projām, lai gan mūsu precībai bij novēlīgi. Bet tēvs domāja, ka Aizpriedēs man būs vieglāka dzīve, neka paliekot muižā. Nebij jau slikti arī Aizpriedēs. Kamēr jauns, visur var iztikēt. Bet tā kļūst no vienas vietas uz otru, tikko iedzīvojies un apradis, tas ir rūgti. Grūti bij šķirties no Aizpriedēm, kur nodzīvots pirmais laulības laiks, dzimuši bērni, vēl grūtāki būs aiziet no Šejienes.

"Un kādēļ tēvs aizgāja no Aizpriedēm?"

"Redzi, tas ir tā: Turēt uz kādu cilvēku greizu prātu, to tēvs nevar. Ar Aizpriedi, kā ar masas vīru, viņi sadzīvoja labi. Pie algas tēvam bij pielīgts tīrums gabals, kurū tas pats apkopa un iestrādāja. Un kad? Pa n vakariem, pa dienvidiem, miega negulēdams. Šai tēva tīrums labība arvienu padevas varena. Nu, un tad to iekāroja cits. Atnāca uz Aizpriedēm pašā

saimnieka brālis. Tas domāja, ka tēvs būtu dabūjis to labāko gabalu zemes un ka tas gabals pienāktos viņam kā tuvākam radam. Gulēja ar to Aizpriedim ausis tik ilgi, kamēr to dabūja. Bet tēvs nevarēja paciest pārestību, ka viņa sviedriem iekopto zemi nepelnītā kārtā iedalīja citam. Tā viņš aizgāj

Un ar Kameni iznāca gandrīz tāpat. Te viņam bij līgumā dabūt iesētu pūru kviešu labākā zemē, bet Kamenis to pievīla un kviešu sēšanai iedalīja ~~xxxxxxliktāxxxxxx~~ no savas vissliktākas zemes, tā kā to vasaru tikai lačauzas vien nopļāvām. Šito sava brāļa viltību tēvs nekad nevarēja aizmirst un uz otru gadu vairs nepalika, lai gan Kamenis, redzēdams kas tēvs par varenu strādnieku, runāja tam apkārt no rīta līdz vakaram, lai jele tak paliekot un nez ko tam sasolīja. Bet tēvs viņam vairs neticēja."

Redzēdama tēvu nakam no kalna, māte apklusā. Ar to izbeidzās šīs dienas runāšana.

Annele aizgāja lēnos soļos, ~~xxxxxx~~ nesdama savu domu nastu. Viņai likās, ka šai vienā stundā tā būtu izlaiduse un apjauduse visu šo savu pieaugumu, kas bij nemanot nācis pa šiem četriem gadiem, nodzīvotiem lēnos. Vecāku sarunu viņa uztvēra netikvien kā kāda ~~notikušā~~ vai ~~notiekošā~~ atstāstījumu, bet arī kā šī notiekošā sakarību ar sevi, ar savu apkārtni. Un sevā tā jūta sakarīgu ar kaut ko nezināmi dziļu. Lai arī sapēja, ka jāaiziet no lēniem, lai arī bij rūgtas vecāku dzīves gaitas, tēvam nodarītās pārestības un ciešanas, kaut kas tomēr bij, kas lika uzelpot kā kam plašam un tīlam preti, kaut kur bij kāds nezināms spēks, kas solīja palīdzēt tikt visam pāri, lai nāktu kas nākdams.

Gandrīz visi līdzšinējie mājnieki taisījās nošķirties katris uz savu pusi. Tēvocis negribēja vairs turēt neviena precēta kalpa un bij salīdzis tikai puišus un meitas. Karlīne ar Ingu bij salīguši kopā uz kādām pārnovada mājām. Vecājai Anni muiža vairs darba nedeva un tā aizgāja dzīvot

pie savas meitas. Zangus ar parējiem bij aizgājuši jau pērn.

Tēvocis Ansis turēja vārdu. Lieldienu nedēļa viņš pārveda Liziņu sev līdz no Jelgavas. Līdz pašiem Jurgiem viņa varēja palikt un gribēja savējiem palīdzēt aizvākties uz jaunajām mājām.

Liziņa bij pastiepusēs garāka un Annelei likās, ka tā kļuvuse daudz, daudz skaistāka, bet arī kā svešāka. Karlīne viņa ilgi skatījās, pate tāda skumja.

"Bet bāla, bāla palikuse mūsu ērkšķrozīte tai pilsētā," viņa teica.

"Pagaid, pēc nedēļa būšu tikpat sārta, kā senāk. Nu sāksies atkal skriešana pa laukiem un mežiem. Iekšā jau nesēdēšu nevienas/liekas stundas."

Daudz, daudz vēl izskrējās abas ar Anneli pa mežu un ličiem. Bet valodas vairs nebij senas. Bieži Liziņa, skatīdamās tālumā, bij sevi nogrimuse, tā pate ar savām domām kaut kur kavēdamās un maža meitene baidījās viņu traucēt. Arī viņai bij pašai savas valodas ar kalniem, ar kokiem.

"Annele, Annele, tu gribot irt no mums projām," ikviens no tiem jautāja itkā brīnīdamies un pārmezdams.

"Ne, ne, ne!" Annele liedzās.

"Aiziesi un aizmirsi."

"Kad arī aiziešu, nekad neaizmirsīšu, nekad, nekad, neviena mīļa koka, neviena kaln."

Lieldienas atnāca. Kalnā, starp diviem varenim bērziem bij uzkārtas šūpoles. Tas bij palīdzējušas uzkart Ingus ~~lietas~~ stiprās rokas. Lai vēl pieminot viņu Iļenos. Sahāca kaimiņu bērni un jaunekļi šūpoties. Visi slavēja vieglo un augsto šūpoļa sviedienu.

Otros svētkos pat muiža ļaudis atnāca. Viens slaidis smuks puisis, spožos stulmju zābakos, sarkanā cepurē, kā pie Liziņas piegāja, tā kā dadzis pielipa. Annele skatījās uz viņu, cik tik sevi niknuma jauda, bet viņš kā

neprātījās, tā neprātījās iet tālāk, un kad arī atkustēja uz britiņu, tomēr drīz bij atkal klāt. Bet Annele, tāpat ticīgi, turējās Liziņai tuvu. Kad smukais puisis to pamanīja, viņš laipni bildinoši paskatījās meitenei acīs.

"Nu, meiten, būsim draugi!"

Bet atbildi Anneles acīs viņš vārēja gaiši lasīt šādu: "Nebūsim vis draugi, ej projām."

Bet Liziņa paskatījās uz abiem, iesmējās un papurināja galvu. Tad aizskrēja un ielēca šūpolēs. Tālīt divi nākošās vasaras ganu zēni pievilka viņi.

"Cik augstu var laist?"

"Cik tik jums spēka."

To nu viņi gribēja pierādīt. Šūpoles laidās kā atspoles ar katru sviedru nu augstāk un augstāk. Netālm no šķērskoka, tad līdzas, tad pari tam zibēja zeltotā Liziņas galva ar kuplājam matu pinēm.

"Ai, cik tālu es redzu! Zilus kalnus, zilus mežus, sarkanas mājas! Tik tālu juūs neviens nevarat redzēt," viņa gaviļēja, Bet uz smuko muižas puisī vairs ne ar vienu aci neskatījās.

Vēl pēc Lieldienām nāca divi svarīgi notikumi.

Svētku nedēļa Ingus ar Karlīni atkal brauca pie mācītāja un šoreiz tiem līdzī arī tēvs un tēvocis. Ansis.

Bet mājās vecmāmiņa vārīja "tārpiņu" zupu un cepa gaļu Ingus un Karlīnes mielastam. Pārbraukušos aicināja visus līdzas pie galda.

Bet tālīt nesēdās vis. Svinīgi tēvocis Ansis salika rokas un runāja tāpat svinīgi un itkā nokaunējušies stāvošiem Ingum un Karlīnei par jaunu dzīvi, par priekiem un bēdām, par saticību un mīlestību. Karlīne visu laiku šņukstēja piedurknē. Pēc runas visi balsī noskaitīja tēvreizi. Annele, nu nojauda, ka Ingus un Karlīne ir tagad vīrs un sieva. Labi jau tas laikam bij, bet tā vairs nemaz nebij tā Karlīne.

Liieldienas atsvētē iesvētīja brāli. Kad rodzēja to lielu un staltu jaunajās pusvadmalas drānās ar baltu kaklautu, Annele tīri nobijās un ~~atkāpās~~ bijīgi atkāpās atpakaļ. Vai nu brālis bij ka liels cilvēks oiena un goda turams? Vai nu pavisam vairs nevarēja atļauties pret viņu būt neratnai vai pat nepaklausīgai, tas vēl bij labi jāpardoma. Visu pēcpusdienu pēc baznīcas viņi abi ar masu vien gāja, ar masu vien rūnāja par to, kas nu naks, ko darīs, Annelei tur tuvumā nebij ko klausīties.

Pēdējās dienas krita itkā uz galvu bezdibena, tik ātras, ātras. Vēl varēja saskaitīt piecas līdz Jurgiņiem, tad tikai trīs, un tad pienaca pēdējais vakars. Iļenos. Visi bij klusi. Vakariņas aiznesa neaizkertas.

Atausa Jurgu rīts, tik daudz iztēlotais izdomatais, bet sirdij arvien vēl neticams, arvien vēl nepieņemams.

"Aizskriešu vēl līdz mežmalei, līdz lielajam bērzam, līdz avotiņam," domāja Annele.

"Nenokļīsti, meiten, mēs tālīt dosimies ceļā, tev jāpalīdz dzīt lopi," mātē cieši noteica, tā atraisīdama meitenes domas no visa tā, kas bij, un piesaistīdama tas jaunam pionākumam.

Sais Jurgos Anneli neviens uz vezuma vairs necēla. Viņai bij jāskraida gar ceļmalu savā pusē un rūpīgi jāuzmana, lai lopi neiekrīt jaunajos digstošos tīrumos.

Oik reiz pameta acis atpakaļ - Iļeni atgāja tālak. Tālak ar sveiķaini smaržojošo kalnaino silu, ar avotiņam lejam, ar plaukstošajiem ābeļu ziediem.